

Kirkon tutkimus ja koulutus

Toiminta-ajatus, tehtävät ja vastualueet

Vuoden 2022 alussa perustettu Kirkon tutkimus ja koulutus toimii Kirkkohallituksen erillisyyksikkönä kansliapäällikön alaisuudessa toimipaikkoina Helsinki ja Järvenpää. Sen toimintaa tukee kirkkohallituksen asettama neuvottelukunta. Kirkon tutkimuksen ja koulutuksen tehtävänä on kirkon, uskonnollisen elämän ja yhteiskunnan muutosten tutkimus sekä henkilöstön koulutus, koulutuksen koordinointi ja koulutuspoliittinen vaikuttaminen.

Tutkimus ja koulutus toteuttaa kirkon ja seurakuntien päätöksenteolle ja toiminnan kehittämiseksi tarpeellista tutkimusta. Tutkimustieto tukee toimintaympäristön muutoksen ennakkointia, toiminnan suunnittelua ja viestintää seurakunnissa, hiippakunnissa ja kirkkohallituksessa. Tutkimustuloksia julkaistaan yleistajuisissa ja tieteellisissä artikkeleissa, tilastojulkaisuissa sekä sosiaalisessa mediassa. Yksikkö myöntää apurahoja vuosittain kirkon ja seurakuntien päätöksenteolle ja toiminnan kehittämiseksi tarpeelliseen tutkimukseen.

Tutkimuksen ja koulutuksen tehtävinä on kirkon henkilöstön koulutuksen ohella henkilöstökoulutuksen koordinaatio, koulutuspoliittinen vaikuttamistoiminta, asiantuntijatehtävät sekä koulutustoimintaa tukevat majoitustoiminta ja kokouspalvelut. Henkilöstökoulutuksen koordinaatio toteutuu verkostomaisessa yhteistyössä kirkon töihin kouluttavien laitosten, kirkollisten palvelujärjestöjen sekä muiden koulutuspalvelujen tuottajien kanssa. Kirkkohallituksen koulutuspoliittista vaikuttamistoimintaa tehdään yhteistyössä Kirkon työmarkkinalaitoksen ja Kirkkohallituksen muiden osastojen kanssa.

Toimintaympäristön muutokset ja tulevaisuusnäkymät suunnitelmakaudella 2023–2025

Kirkko elää jatkuvassa muutostilanteessa, jossa kriisit ovat vakiintuneet osaksi yhteiskunnallista todellisuutta. Kriisit ovat omalta osaltaan mitanneet sitä, kuinka kirkon toimintakulttuuri sopeutuu uuteen toimintaympäristöön muutostilanteissa. Toisaalta monet kehityskulut yhteiskunnassa eivät ole äkillisiä kriisejä vaan pitkän aikavälin trendejä, joista uskonnollisuuden murros on yksi. Uskonnollisuuden vähenemisen rinnalla Suomessa tavanomainen kulttuurikristillisuus on murtumassa ja spiritualiteetti saa yhä uusia muotoja. Luterilaisen kirkon asema on muuttunut merkittävästi ja sen paikka yhteiskunnassa hahmottuu uudelleen. Kirkossa on päätettävä, miten suuntaudutaan tulevaan: mihin supistuvat resurssit kohdennetaan ja mistä toiminnasta vähennetään tai luovutaan.

Taloudellisten resurssien kiristyminen ja alueellinen keskittyminen vaikuttavat sekä seurakuntien toimintaan ja toimintakulttuuriin että siihen, miten seurakunnat tukevat henkilöstönsä osaamisen kehittämistä. Työalaperusteisen työn uudistaminen haastaa

työntekijäidentiteetin ja työntekijöiden osaamisen. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen ennakkoinnin merkitys korostuu.

Tämä kaikki edellyttää tiedon prosessoinnin kehittämistä paikallisesti ja valtakunnallisesti. Tutkitulla tiedolla ja henkilöstökoulutuksella on kehityksessä avainrooli. Kirkolle on tärkeää harjoittaa itsenäistä tutkimus- ja koulutustoimintaa, jolla se varmistaa tarvitsemansa tiedon saamisen. Visiona on, että Kirkon tutkimus ja koulutus toimii yhdyspintana kirkon ja muun yhteiskunnan välissä ja voimistaa kirkon merkityksellisyyttä yhteiskunnan todellisuudessa.

Yksikön henkilöstömäärä ja sen kehitys

Kirkon tutkimuksessa ja koulutuksessa työskentelee vuoden 2023 alussa yhteensä 19 työntekijää (18,8 henkilötyövuotta), kun yksikön kaksi toimistosihteerä siirtyy kirkkohallituksen yhteisen toimistopalvelutiimin osaksi. Toiminnan sopeuttamisen myötä tehtävänkuviiin saattaa tulla muutoksia. Toistaiseksi kaikki yksikössä olevat tehtävät ovat toiminnalle välttämättömiä ja ne pyritään täyttämään. Vuosina 2024 ja 2025 tapahtuvien eläköitymisten myötä joudutaan edelleen arvioimaan toiminnan priorisointia ja eri toimintojen tarpeellisuutta.

Vuoden 2023 toimintasuunnitelma

Vuodelle 2023 Kirkon tutkimus ja koulutus asettaa tavoitteikseen toiminnan tunnettuuden ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kasvun, kirkon missioon perustuvan asiantuntijuuden ja työotteen tukemisen, viestinnän kehittämisen, muutososaamisen vahvistamisen sekä tutkimus- ja koulutustoimintojen luontevan vuorovaikutuksen.

Tutkimus

Tutkimushankkeissa yksikkö keskittyy vuosina 2023–2025 seuraaviin teemoihin: 1) Kirkon missio monikulttuurisessa yhteiskunnassa, 2) Digitalisaation haasteet ja kirkon toimintakulttuuri, 3) Kirkon yhteiskunnallinen asema, 4) Ekumeenisen teologian ajankohtaiset kysymykset luterilaisessa kirkossa.

Tutkimustoiminnassa kehitetään edelleen tutkitun tiedon viestintää. Uskontoa koskevaan keskusteluun syötetään tutkimustuloksia ja nostoja niin tieteellisissä artikkeleissa kuin muillakin julkaisukanavilla. Välitämme asiantuntijatietoa kirkosta ja uskonnollisuudesta kansainvälisissä ja kotimaisissa tutkimushankkeissa. Keskeisenä tavoitteena on myös tutkitun tiedon parempi hyödyntäminen kirkon päätöksenteossa. Kehitämme julkaisutoiminnan vaikuttavuutta tekemällä julkaisusuunnitelmat ja seuraamalla systemaattisesti tuottamiemme aineistojen ja julkaisujen käyttäjämääriä ja keräämällä niistä palautetta.

Yksikön oma tutkimushanke ”Kirkko yhteiskunnassa” keskittyy muun muassa luterilaisen teologian globaaleihin muutoksiin, kirkon yhteiskunnalliseen ja poliittiseen toimijuuteen, poliittiseen teologiaan, uskonnonvapauden historiaan sekä uskonnonvapauden nykytilan kansainväliseen vertailuun. Hankkeen tutkijaverkoston toteuttama artikkelikokoelma julkaistaan syksyllä 2023 uskonnonvapauslain 100-vuotismerkkivuoden kunniaksi.

Kirkon nelivuotiskertomuksen (2020–2023) valmistelu alkaa ja syksyllä 2023 aloitetaan aineistonkeruu toteuttamalla ensimmäiset kyselyt. Nelivuotiskertomuksen julkaisut valmistuvat vuonna 2024.

Keskeinen osa tutkimuskokonaisuutta on kirkkoa koskevan tutkimuksen tukeminen ja koordinointi. Toimimme ohjausryhmävastuussa Diakonia-ammattikorkeakoulun toteuttamassa tutkimushankkeessa, jossa tehdään yli 20 seurakunnan pitkittäistutkimus haastattelu- ja havainnointimenetelmällä. Tuemme myös Diakin hanketta, jossa tutkitaan kirkon alan opiskelijoiden ammatillisen identiteetin rakentumista.

Olemme mukana tieteidenvälisessä verkostoyhteistyöhankkeessa *Complexity and Beyond in Studies of Religiosity in Nordic Countries* (CBSR), jossa analysoidaan uskonnollisia kehityskulkuja suhteessa lainsäädäntöön ja muihin yhteiskunnallisiin ja kirkollisiin rakenteisiin kaikissa Pohjoismaissa. Tutkimusyhteistyö jatkuu myös yhteispohjoismaisessa *Churches in times of change* -hankkeessa, jonka pilottivaiheessa keskityttiin kasteeseen. Kasteprojektin pohjalta valmistellaan kansainvälistä akateemista julkaisua ja lisäksi hankkeen ohjausryhmän linjauksen mukaan tullaan jatkamaan hanketta seuraavan teeman parissa.

Kirkkohallituksen Millenniaalien kirkko -kärkihankkeessa Kirkon tutkimus ja koulutus on mukana tuottamassa aiheeseen liittyvää tutkimusartikkelien kokoelmaa, joka peilaa laajasti ikäryhmän ajattelutapaa sekä pohtii sen suhdetta kirkkoon. Artikkelikokoelma julkaistaan keväällä 2023.

Uskonnot Suomessa -tutkimushankkeessa jatketaan edelleen Suomen uskonnollisen monimuotoisuuden kartoittamista. Verkkosivusto (uskonnot.fi) palvelee tiedon tarvitsijoita, kuten toimittajia, opettajia ja opiskelijoita. Tietokannan kokonaispäivitys jatkuu.

Apurahojen avulla tuetaan vuosittain 15–20 väitöskirjahanketta tai muuta tutkimusta. Väitöskirjojen tekijät ovat myös mukana tutkimushankkeissa ja julkaisevat muun muassa Kirkko ja tutkimus -blogissa. Uusi apurahajärjestelmä otetaan käyttöön vuonna 2023 ja sen käytöstä kerätään palautetta järjestelmän kehittämiseksi.

Henkilöstökoulutus, koordinaatio ja koulutuspoliittinen vaikuttamistoiminta

Henkilöstökoulutuksessa keskeiset teemat ovat 1) Muutososaamisen vahvistaminen 2) Kirkon missioon perustuvan asiantuntijuuden, työotteen ja toiminnan vahvistaminen tutkitun tiedon ja osaamisen kehittämisen avulla 3) Selvitys Kirkkohallituksen henkilöstökoulutuksesta ja sen vaikutuksista/vaikuttavuudesta ja 4) Organisaatiomuutoksen myötä koulutuksen koordinaation prosessien, tehtävien ja käytäntöjen selkiyttäminen ja vakiinnuttaminen Kirkkohallituksessa.

Vuoden 2022 aikana aloitettiin työskentely, jossa koulutusten pedagogista prosessia hahmotetaan vahvemmin oppimisen ja sen vaikutusten sekä vaikuttavuuden näkökulmasta. Sen tulokset näkyvät käytännössä vuoden 2023 koulutuksissa. Tavoitteena on, että tutkittu tieto ja osaamisen kehittäminen vahvistavat kirkon missioon perustuvaa asiantuntijuutta, työotetta ja toimintaa. Osaamisen kehittämisen keskiössä on koulutuksiin osallistujien ja heidän työyhteisöjensä uudistumiskyvyn ja muutuskäyvyyden vahvistaminen.

Kirkkohallituksen toteuttaman henkilöstökoulutuksen tavoitteena on vastata seurakuntien osaamistarpeisiin ja henkilöstön osaamisen kehittämiseen. Kirkon henkilöstön osaamisen kehittämiseksi suunnattu koulutustarjonta kootaan vuosittain Kirkon henkilöstökoulutuskalenteriin. Vuonna 2023 koulutuskalenterin tekninen toteutus uudistetaan yhteistyössä Kirkkohallituksen tietohallintoyksikön kanssa.

Vuosina 2022–2023 tehdään selvitys Kirkkohallituksen toteuttamasta henkilöstökoulutuksesta. Henkilöstökoulutuksen kokonaisuuden arviointia tehdään kehittämällä raportointia ja sen hyödyntämistä sekä selvittämällä mm. koulutusten kohderyhmiä, sisällöllisiä painotuksia, tarkoituksenmukaisuutta ja kannattavuutta. Selvityksen tavoitteena on pystyä nykyistä paremmin arvioimaan koulutusten vaikutuksia ja vaikuttavuutta. Selvityksen perusteella on mahdollista tehdä tarvittavia toimintalinjauksia.

Kirkon henkilöstökoulutuksessa hyödynnetään entistä vahvemmin yhteiskunnan koulutusjärjestelmän mahdollisuuksia ja viestitään näistä seurakunnille. Aiempina vuosina tehtyjen osaamistarvekyselyjen tuloksia hyödynnetään koulutusten kehittämisessä. Vuonna 2023 selvitetään erityisesti määrällisiä koulutustarpeita.

Koulutuspoliittinen vaikuttamistoiminta on osa laajaa vaikuttamistoimintaa, johon osallistuvat Kirkkohallituksen eri osastot. Organisaatiouudistuksen myötä selkeytämme, jäsennäme ja vakiinnutamme koulutuspoliittisen vaikuttamistoiminnan rakenteita ja prosesseja Kirkkohallituksessa.

Painopisteet, tavoitteet ja mittarit 2023

Painopisteet	Tavoitteet vuodelle 2023	Mittarit / arviointikriteerit
Mitä <i>Ovet auki</i> kokeiluille ja kehittämiselle - strategian painopisteitä toiminnalla edistetään? 1a 1d 2a 3b	1. Tutkimus- ja koulutustoiminnan tunnettuuden kasvu, verkostoyhteistyön vahvistuminen ja yksikön yhteiskunnallisen vaikuttamistoiminnan kehittäminen.	- Asiantuntijalausuntojen ja esitelmien määrät eri foorumeilla - Suosittelujen ja kehittämis ehdotusten huomiointi kirkollisessa päätöksenteossa - OKM:n ja OPH:n työryhmissä toimivien Kirkkohallituksen edustajien määrä ja toiminnan vaikuttavuus
	2. Kirkon missioon perustuvan asiantuntijuuden, työotteen ja toiminnan tukeminen tiedolla ja osaamisen kehittämisellä.	- Koulutuskyselyn tulokset identiteetistä ja luottamuksesta kirkon työhön - Eriyiskoulutusten moduulit (tarjonta, sisältö) on päivitetty.
	3. Tutkimuksen ja koulutuksen viestintää ja julkaisutoimintaa kehitetään koordinoitusti ja se on saavutettavaa ja monikanavaista. Uusia tiedon julkistamisen tapoja (mm. podcastit, vlogit) kehitetään.	- Julkaisusuunnitelmien toteutumista seurataan - Kirkon uudistetun henkilöstökoulutuskalenterin käyttäjäkokemuksen seuranta - Palautekyselyt julkaisuista ja muista viestintätuotteista - Uusien julkaisukanavien toteutukset
	4. Muutososaamisen vahvistaminen: tutkimustieto ja koulutuksen kautta hankittu osaaminen palvelee työ- ja toimintakulttuurien kehittämisprosesseja.	- Koulutuskyselyn tulokset koskien opitun hyödyntämistä käytännössä - Eriyiskoulutusten ja kyselyjen avulla lisätään tietoa muutos- ja kehittämisprosesseista seurakunnissa
	5. Yksikön yhteinen työkenttä on selkiytynyt ja yhteiset toimintaprosessit on vakiinnutettu. Henkilöstökoulutus ja koulutuksen suunnittelu on työelämä- ja tutkimusperustaista ja koulutuksessa kertynyttä tietoa hyödynnetään tutkimuksessa.	- Koulutus- ja tutkimusprosessien ominaispiirteiden parempi ymmärtäminen ja hyödyntäminen yksikössä - Yksikön henkilöstön koettu motivaatio ja työtyytyväisyys lisääntyy

Vaikuttavuuden arviointi *Mitä vaikutuksia tavoitteiden toteutumisesta seuraa kirkolle ja seurakuntalaisille, yhteiskunnan eri toimijoille ja ihmisten hyvinvoinnille?*
Millä mittareilla näitä tavoiteltuja vaikutuksia voitaisiin seurata?

Tiedolla johtaminen kirkossa on vahvistunut. Mittari: Kirkon kehittäminen ja päätöksenteko perustuvat vahvemmin tutkimuksen ja koulutuksen tuottamaan tietoon.

Kirkon merkitys yhteiskunnassa on vahvistunut. Mittari: Kirkon rooli uskonnollisena toimijana mutta myös uskontoasiantuntijana on vahvistunut ja työntekijät ovat sitoutuneita kirkon missioon.

Työ kirkossa koetaan merkityksellisenä. Mittari: Kirkon työntekijöiden työtyytyväisyys ja kokemus työn merkityksellisyydestä lisääntyy; siirtyminen muun työantajan töihin vähenee.

Koulutuspoliittiset asiantuntijalausunnat edesauttavat sitä, että kirkon virkoihin ja tehtäviin vaadittavat ja pätevöittävät tutkinnot ja opinnot säilyvät osana yhteiskunnan koulutusjärjestelmää ja tuottavat seurakunnan työssä tarvittavaa osaamista.

Osaamisen kehittäminen *Mitä osaamista tarvitaan tavoitteiden toteuttamiseksi ja vaikutusten aikaansaamiseksi?*

Yhteinen osaamisen kehittämisen mahdollisuus avautuisi tutustumisesta toimijoihin, jotka tekevät yhteiskunnallista vaikuttamistyötä ja toimivat tiedon ja osaamisen kentillä.

Esimerkiksi Sitra, Puolustusvoimat ja erilaiset järjestökeskukset ovat toimijoita, joihin tutustuminen benchmarking-periaatteella voisi hyödyttää Kirkon tutkimuksen ja koulutuksen työn kehittämistä.